

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,

Nyomató-utca 9. sz. A hova a lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, felévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.

A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A csodaszer.

A világ, az emberiség, az ország és a nép nagyon beteg, nagyon beteg! Hol van-
nak a gyógyító szerek? És hol vannak az orvosok?

Azok a csodadoktorok, akik a nagy betegre valósággal kötik a maguk hókusz-pókusz
mesterségét: nem boldogúlnak, sehogy'se boldogúlnak veszedelmes kuruzslásaikkal.

Az egyik levegő változtatást ajánl a beteg népnek, arany hegyeket füllent a kivándorlók elébe:
Délafrikában, Ausztráliában, különösen Északamerikában.

A másik azt mondja, hogy csak egy alapos érvágással, csak egy véres forradalommal
lehet a lázbeteg népen segíteni.

A harmadik az ugynevezett műveltségnek, az istentagadó tudománynak, e világtalan
felvilágosodásnak kanalas orvosságával akarja meggyógyítani a beteg emberiséget és azt állítja,
hogy a nép tüstént lábára áll, míhelyt a régi hitnek maradványát az új hitnek cukros, lan-
gyos, mérges vize kikergeti a szervezetéből.

Végre a negyedik csodadoktor — és talán ez a leggonoszabb — a népet elme-
betegnek, dühöngő örültnek mondja és a babonás hit rozsdás bilincseit rá akarja verni me-
gint a kezére és lábára és a zsarnokságnak kényszerzubbonyával akarja nyugalomra kényszeríteni.

Hajh, hiábavaló minden mesterkedés! A nagy beteg csak nem akar meggyógyulni.
És a hazafiság, az emberszeretetet a kesergő prófétával kénytelen fölkiáltani, felsírni az égre:
„Nincs-e balzsam Gileádban? Nincs-e orvos abban? Miért nem gyógyul meg az én népem leánya?”
Jeremiás 8, 22.)

Van egy orvos testvéreim. Csak hozzá kell folyamodni. Van egy balzsam, csak alkal-
mazni kell.

Az orvos nem más, mint a mi Urunk a Jézus Krisztus. Az emberiség legnagyobb
jóltevője. Egyetlen igazi barátja. A megtestesült emberszeretet. És az orvosság nem egyéb, mint
az a nagy csodás krisztusi szeretet.

Jánosi Zoltán.

Jer. 8. 22.

A baptisták.

Tudvalevő, hogy a mostani kultuszminister a múlt év november 2-án egy rendeletet adott ki, melyben a baptistákat törvényesen elismerteknek nyilvánította. Az is tudvalevő dolog, hogy a baptisták már rég szerepelnek hazánkban s régóta törnek arra hogy vallásuk törvényes vallásnak elismertessék. De hiában küzdöttek, a régebbi ministerek kérésöknek nem voltak hajlandók eleget tenni, hogy a mostani minister miért a mostani zavaros idöket akarta fölhasználni az elismerés végrehajtására, nem tudom. Csudálkozom azonban rajta eléggé, mert egyéb rendeleteivel, pl. a népiskolai nevelés magyarosításával, stb. igaz jelét adta — szerintem — annak, hogy hivatása teljes magaslatán áll. Rendeletének törvényes voltát nincs okom kétségbevonni, hiszen az 1895. évi XLIII. t.-c. értelmében járt el. De úgy hiszem, így járhatott volna el már az elődje is, vagy egy másik minister is, mert a baptisták körülbelöl megfelelték a törvény követelményeinek. — tudomásom szerint — már előbb is. Én körülbelöl érzelmi okokra is vissza kívánom vezetni e rendeletet. Tudvalevő ugyanis, hogy a baptisták „vallásossága“ valami nimbuszfélével volt körülvéve régóta. Regényt irt róluk a fiatalon elhalt, nagytehetségű Justh s nem egy színműben próbáltak színházi sikert elérni velük.

Lukács minister is ott élt közöttük, szemtől-szemben, látta alakoskodásaikat, „mély vallásosságukat“, egy kicsit meg is indulhatott a *külszin* után s ez is befolyásolhatta. Mindegy. A tény megtörtént. Azzal számolnunk kell.

Mikor a rendelet megjelent, e b. lapok kiváló szerkesztője szintén irt arról s azt nem ítélte el, sőt meglegedését fejezte ki fölötté a *vallásszabadság* alapján. A P. Egyházi és Iskolai Lap is így irt akkor: „mi protestánsok, kik a *lelkiismereti szabadság hívei* vagyunk (szándékosan ritkítottam meg e szavakat) épen nem zugolódunk a baptista felekezet törvényes elismerése miatt, dacára annak hogy e felekezet épen a mi gyülekezeteink körében zavarta meg leginkább a békét. Sőt bizonyos tekintetben jó eredményt is várunk ettől. Egyfelöl azt, hogy a lekipásztoraink fokozottabb gonddal fognak, ezentül örködni nyájaik telett; másfelöl pedig azt, hogy az elismeretés véget vet az elnyomottság és üldözöttség nimbuszának s ennek következtében rövid időn meg fog csökkenni a baptistaság hódító ereje. Körülbelöl ugyanezeket írja e b. lapok általam kiválóképen tisztelt szerkesztője is, de egyuttal vár is a baptistáktól valamit, azt, hogy ezután nem pusztán a mi vizeinket fogják zavarni, hanem oda is eljárnak, hol az evangélium ténye még mindig homályban van, a katolikusokhoz és a nemzetiségi egyházakhoz is. Egy másik író

TÁRCA.

Részlet Faragó György „Református hitvédelem az ujrakeresztelkedő baptisták ellen“ című művéből.*

A keresztségről.

Az evangéliomot határozottan, ha betű szerint vennénk, amint írva van: „Elmenvén tanítsatok minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, Fiúnak Szentlélek Istennek nevében aki hiend és megkeresztelkedik idvezül, aki pedig nem hiend elkárhozik (Márk 16. r. 15—16. v.):

Igazok lenne a baptistáknak, de ma midőn keresztyén anyaszentegyházaink vannak, igen furesa lenne, ha gyermekeinket e szent közösségből kirekesztenénk. Az is elfogadható tény, hogy az apostolok csakis a megtért zsidókat és pogányokat előbb a teljes hittel való megtérésre hívták s csak azután keresztelték meg őket. De az is világos mint a nap, hogy midőn már Kornélius házanépéről és a thiatribeli Lidia házanépéről van szó már gyermekeket is kereszteltek az apostolok, mert erre mutat a háznépe kifejezés.

De ha szabad rámutatnom a Krisztus utáni keresz-

tyén üldöztetés idejére, midőn Nero császár dühe elől a keresztyének a földalatti katakombákban végezték isteniszteletöket, találtak az ujabkori ásatásoknál oly faragványokat, amelyeken a gyermek fejére öntik a vizet.

A reformáció ujjászülő ereje, mely áltáljárta a sziveket és veséket, ujjá szülte az emberek gondolkozását, midőn Istennek szolgája Luther 95 tételével a világ elé lépett, az a Luther aki nem félt szembe szállni a borzasztó tévelygések ellen, amelybe Krisztus után a keresztyén egyház sülyedt az ő koráig, mondom nektek határozottan sikra szált volna a nagy keresztségért is, ha azt az idvességre nélkülözhetetlennek tartotta volna, és újra keresztelte volna a katolikusokból lett protestánsokat.

De ezt nem találjuk meg sehol, sem ő nála, sem kortársánál Kálvinnál sem, hanem igenis találjuk ez Isten nagy embereinél, hogy határozottan kijelentik: „Senkit újra megkeresztelünk.“ És egyáltalában sem a keresztségnek, Kálvin pedig és követői még az urvacsrájának se tulajdonítanak semmi külön üdvszerző jelentőséget. Mert a keresztség csak e földi ker. egyházba való felvételünknek pecséte, mindegy tehát akár a kisedd jegyeztetik el, akár a 10—12 éves gyermek.

(A debreceni híres predikátor azt mondja: „A vizet való leöntés azt példassa külsőleg, hogy a megkereszteltnek lelkileg meg kell ujulnia ama kijelentésben melyre a keresztségben elköteleztetett, hogy így méltó és boldog tagjává legyen a keresztyén gyülekezetnek, melynek megtért tagjai a bünbocsánatban Istennel békeséget élveznek. A keresztség a megkereszteltet

* E füzet megrendelhető lapunk kiadóhivatalában.

egy másik lapban szintén hivatkozván *a protestáns lelki szabadságra*, kijelenti, hogy tényleg jobb így, mert legalább tudjuk, hányan vagyunk. Hadd huljon a férgese, csak a mi megmarad, az legyen egészséges.

Hát, bizony mind szép dolog ez, ha tényleg így volna. Mert bár a protestáns lelkiismereti szabadságra olyan sokszor történik hivatkozás éppen napjainkban, hogy *okvetlenül* elhiszik egyszer már azok is, a kik eddig mindig csufoltak, kinevettek érette benünket, ám azt idáig még senki sem hangoztatta, hogy a protestáns lelkiismereti szabadság pedig *lelkiismereti szabadság* és nem *szabadosság*. Luther, Kálvin, amikor az evangélium sugarát megtisztították minden idegen anyagtól, nem mondták hogy ezt ismét szabad lesz a régivé átváltoztatni, amikor az embert kivezették a sötétségből, a tudatlanságból, butaságból, de hogy gondolták volna, hogy ez a gyámoltalan ember ha nem is esik bele a régibe, belekiváncózkodhat valaha egy másik pusztító, romboló tudatlanságba. Mert a baptizmus legalább hazánkban s legalább még ma ezt teszi. Az evangéliomot hirdetik, azt mondják, de tudja jól mindenki, hogy annak csak *betűjét*. Vagy el lehet képzelni azt, hogy egy teljesen iskolázatlan ember bele tudjon merülni az evangéliom mélységébe, szellemébe? Lelke ki van mivelve annyira, hogy különbséget tudjon tenni a betű és szellem, a

test és lélek között? Pedig lélekben és igazságban keli imádni az Istent! és ők ilyen embertől hallgatják az evangéliumot. Hát már most annak milyen lehet a lelke, az elméje, a ki előtt ilyen ember „hirdeti“ az evangéliumot? Tiszta, ép, világos? Állj szóba egy baptistával, megláthatod, hogy kivel beszélsz, megismerheted lelkét, annak képességeit azonnal. Világosság az, ami onnan kiárad, igazság, erő az, ami annak lényét, áthatja? Soha. S milyen polgára az a hazának? Erős ingathatatlan, képezett? Soha. Pedig ez adná meg az államnak is az erejét. Hát érdeke az, valakinek hogy egy államnak polgárai a sötétség, tudatlanság útján haladjanak? Azt monják, ott van lelkükben a hit. Hogy minden órában imádkoznak, hogy szemeiket örökké lesütve tartják, hogy mellüket verik s hirdetik, hogy ők az egyedüliek, akik a kegyelemben részesülnek? Hát ez a hit? Nézd közelebbről az életünket. Alig van köztük egy, aki cégéres gonosztevő nem volt. Volt. Nézd csak meg közelebbről az életüket, a külszín, a kegyeskedés, az örökös imádkozás mit rejteget? Talán az erényt, az önfeláldozó szeretetet, a jó cselekedetet? Soha, soha. Óh hány szegény, elzülött férfi jött hozzám panaszkodni lelkipásztorodásom idején: uram nézzen rajtam végig, mi vagyok most. S kérdezze meg hogy mi voltam azelőtt. Munkás dolgos ember, ki éjt-

bevezeti ezek szerint a keresztyén kijelentés áldásaiba is; fölveszi őt a keresztyén gyülekezetbe, hogy benne élvezhesse a keresztyén tökéletes kijelentés áldásait. Ez a megjegyzés elég arra, hogy elítéljük a rajongók harcát a gyermekek keresztsége ellen... Hát nem szánalmas együgyűség azt gondolni, azt várni, hogy valaki a keresztyén egyházon kívül jobb keresztyéné nevelődhessek, mint a keresztyén egyházon belül. Mi megkereszteljük a gyermekeket s ez után bevesszük őket a keresztyének társaságába, hogy benne nevelődjenek öntudatos keresztyénekké, már a különben is olyan fogékony gyermeki kortól kezdve.“ (L. Dicsőfi Ev. elm.)

De meg aztán ha oly nagyon ragaszkodnak a betűhöz, miért keresztelnek fürdőkádakban, gőzfürdőkben, tudják tán hogy Krisztus határozottan folyamban kereszteltetett meg és Krisztus az urvacsoráját is csak férfi tanítványainak adta és ők mégis feladják azt a nőnek is. Azt hiszem megértettek a keresztségre vonatkozólag.

Az egyházi fenytékről.

Elődeink gyakorolták az egyházi fenytéket, de korántsem oly vad pogány módra, mint ma a baptisták s nazarénusok, kik az eklézsiái bünbeesőt igyekeznek lealázni, polgári becsületétől is megfosztani és az egyházi fenytékekkel az evangéliom szerint meg nem engedhető tulsásokba mennek.

Az evangéliom szerinti egyházi fenyték csak mindig kegyelemben, irgalomban, megbocsátásban végződhet.

Elődeinknél ez volt és megvan ma is. Pl. a szilágyságban még ma is eklézsiát követetnek a rendetlen eljárásu botránkozatóval, de ez csak négy-szemközt történő dorgálásból állhat az evangéliom szerint, amely a paplakon a pap és a vétkező közt, vagy esetleg egy-két presbiter jelenlétében történhet s vége csakis megbocsátás lehet.

Eltörölték pedig az eklézsiái fenytéket sok helyen azért, mert a lelkiismereti szabadsággal ellenkező az, hogy az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember felett hasonló bünös ember itélkezzék.

És azért is törölték el sok helyen, mert csalárd az emberi szív és gonosz, sokszor ártatlan emberekkel követettek eklézsiát, akit irigy szomszédja, gonosz ellensége árult be az eklézsiának s a szegény embernek vagy aszonynak ártatlanul kellett szenvedni.

Higyjék el kedvds atyámfiai így van ez a baptistáknál is s éppen az az általok fennen hirdetett egyházi fenyték náluk csak a pogány visszafizetés és bosszu művévé fajult s ezért nem is fognak soha megszaporodni, mert a hány lelket nyernek, éppen annyit veszítenek el pogány, kegyetlen, elaljasult rendszerükkel, amely nem egyéb, csak pletyka és ármány táplálója, mert van-e oly ember e világon, akinek ellensége ne volna s ezen ellenségek e baptistáknál is megvannak s sokszor egész ártatlan embereket álitának pellengerre s gyaláznak meg, holott ennek semmi helye az eklézsiában.

A baptisták úgy tartják, hogy a nagyobb kitiltás magában foglalja a templomból és így az Isten igéj

napot fáradtam családomért. De az aszonyt egyszer elesalták a „gyülekezet”-be, elhódították a lelkét, elhitették vele hogy elkárhozik, ha meg nem tér (mert azok mind megtértek): baptista lett, egyre járt a gyülekezetbe, valami mindig ott motoszkált a fejében, csak az járt az eszében, mással nem törődött, gyermekeit is elhagyta, engemet is elhanyagolt s mert nem lettem baptistává, elhagyott. Elzüllöttem, szétmentünk, ki erre, ki arra . . . Jó sziv az, a melyik ilyent meg tud tenni, hívő az, aki csak magával törődik, Isten gyermeke az, aki az embert csak akkor tekinti testvérének, ha az is odajut, ahol ő van? Örjögő lelketlen lelkében megháborodott. Hadd mondjam el egy német lelkipásztornak az elbeszélését, aki egy izben jelen volt az ilyen rajongók istentiszteletén: „A prédikátor folyvást fokozódó önlekesítéssel rávette magát a gyülekezetre s ennek az ő imádkozási modorát melegen ajánlotta, miközben ő maga mindig sebesebben beszélt s tüzesebben ordított, úgy hogy utoljára egy szót sem értettem. Buzdítása azonban nem maradt eredmény nélkül. Az asszonyok közül csaknem fölhangzott egy hang, mely valami leirhatatlan, csudálatos és gyanus módon mindig nagyobb erővel harsogta: „Kegyelem! Kegyelem!” úgy hogy a prédikátor is túlkiabálta, ki azonban a jelenet által magát zavartatni egyáltalában nem hagyván, torkaszad-

tából szintén tovább orditozott. Mikor végre elcsöndesedett az egész gyülekezet térdre bocsájtkozott s az egyik előljáró a még folyvást kegyelemért kiabáló asszonyért ugyanilyen módon könyörögni kezdett s a könyörgés bizonyos helyein a gyülekezet egy része uja meg újra egymás nyakába borult . . .” De minek beszélnek tovább a baptistákról, elmondott azokról már sok mindent e b. lapok derék szedője és nyomdájának vezetője: Faragó György, kinek meg kellett kóstolni azt a keserűséget is, hogy e képmutató s nem az igaz Istent követő nép között kellett valamikor élnie.

Ne csudálkozzék hát rajta senki, ha én azoknak a véleményén vagyok, akik azt a bizonyos miniszteri rendeletet kárhoztatják, nem csupán vallásom miatt, hanem az állam miatt is. Mert bár a baptisták odabiggyesztették hitcikkelyeikbe utolsó pontnak azt is, hogy: „hisszük, hogy a hatóság, mely az ujszövetség alatt sem hordja hiában a kardot, jogosult és köteles Isten törvénye szerint halállal büntetni és reá bizott alattvalói védelmére az ország ellenségei ellen a fegyvert használni, miért is kötelességünknek tartjuk, ha a hatóság által erre szólítatunk (tehát csak ekkor, 48-at ők nem fognak csinálni, ez is jellemző!) hadi szolgálatot teljesíteni.” Am a külföldi baptista zsinagógákban azt is kimondták: „mindamellett is azonban szívesen egytér-

hallgatásától való kitiltást is. Mi reformátusok az evangéliom alapján azt tartjuk, hogy senkit a templomból, az Isten igéje hallgatásától el nem tilthatunk, és ha azt a régi időben gyakorolták is a keménykedő Memmoniták (a baptisták elődei) és a Novatiánusok, de azt követni nekünk épenséggel nem szabad, mert a ref. vallás a kegyelem és az irgalom vallása. (fájdalom ezt sokan nem értik meg), így tehát szoros parancsunk van az evangéliomot minden teremtett álatnak hirdetni. (Márk 15. 15.) Szabad ezt hallgatni ma is zsidónak, görögnek, pogánynak, miért tiltatnék hát el ettől a bünbeesett keresztyén? Az Isten beszéde a megjobbulásnak eszköze; ettől hát valakit megfosztani az Isten célja ellen való dolog volna.

Különben is a polgári törvények sem engedhetik meg, hogy valamely felekezet istentiszteleteit ajtóbezárva tartsa s oda minden más vallásu szabadon mehet (s ők kényszerítik is hívogatásukkal), miért zárjuk be azt a magunk felekezetéhez tartozó, de bünbeesett ember előtt. Csak oly esetben lehet valakit a templomból kitiltani, ha ő a közönséges istentisztelet aiatl a gyakori intésekre nem ügyelvén, oly botránkozató cselekedet vinne véghez, melyek miatt az Isteniszteletet megbotránkoztatja, az ilyen ember nem is tartja az Isten beszédét az ő megjobbulása eszközének, ezt, mint közönséges botránkozatót, a ref. templomokból is ki kell tiltani, mert az ilyen ember a pogánynál is alábbvaló.

Nem különös-e különben is, hogy a baptisták ugyanazt az embert, akit azt akarnák, hogy a mi templomunkból tiltsuk ki, a maguk templomába csalogatják. A mi templomunkba ne jöjjön az a bünös, az övéikbe meg hívogatják. Hát józan eszű ember tesz ilyet? ! !

A térdeplésről.

Azzal is vádoltatunk, hogy térdeinket pópista módra nem hajtjuk meg, pedig a dicséretben több helyt is énekeljük. Ezzel szemben kijelentem, hogy a református egyház alapelve nem tiltja sehol a térdhajlást, de nyilvános istentiszteletein azt nem gyakorolja, de nem tiltja hiveinek el, hogy az ő titkos kamarájában, a háziistentisztelet alkalmával (Lásd Csiky Lajos „Protestantizmus és a nők” című munkáját. 7. lap.) ne térdelhessen a buzgó hívő az ő Istene előtt, ha neki úgy tetszik, jöjjön el csak baptista asszony atyánkfia, Dedreczenbe, mikor a ref. papokat felavatják, mind szép sorkan térdepelnek és a püspök úgy terjeszti áldólag karjait fejük fele. Mi reformátusok csak azért nem térdepelünk nyilvános istentiszteleteinket, mert őseink sok hányattatáson mentek keresztül, sok nyomorult kicsiny helyen kellett nekik nyomorogni, sokszor az istentisztelet helyei oly dugig voltak, hogy nem térdepelni, de még egy gombostűt se tudtak ledobni, tehát a fenállva imádkozás a nyilvános istentiszteleten bevett szokássá lett. Okosan, azért mert mi ev. ref. vallásuk nem a betű szerinti, hanem a dolgoknak lelki értelmét keressük. Hiszen a szent írásban az is van írva, hogy „Hegyek tapsoljatok, halmok táncoljatok.” Atyámfiai! Láttatok-e már ilyet, ugy-e nem? De ez csak lelki értelemben van mondva.

A Lélek a mi megelevenít s miért oltanánk mi meg ezt a Lelket, mely a mi ref. egyházunkban a szabadságban és igazságban tisztán lobog? A kinek csak az ószövetségi törvény szertartásai és külsőségei keltenek, az ám válassza azokat, de aztán ne is mondja azt, hogy keresztyén.

tünk azokkal, kik tekintettel az esküre és a katonai szolgálatra, a mi felfogásunkat nem osztják." — Hát egyházam miatt hogyan kárhoznám azt a miniszteri rendeletet. E becses lapban az mondatott, kívánjuk, hogy ezután oda is elmenjenek, a hol eddig az evangéliom fénye nem világít. Nos, ott a múlt, beszél az eleget. Megtették ezt a múltban? Ugy-e bizony, hogy nem. Hát bizony meg fogjuk látni elég szomoruan, hogy ezután is így lesz. A mi egyházainkból válnak ki, a mi egyházainkat hagyják el hiveink, azok, akik baptistává akarnak lenni. És senki ne gondolja, hogy azért, amit katolikus atyáink ránk akarnak fogni, hogy t. i. mert a mi „egyházszertartásainkból hiányzó s az érzelmi-világra kellemesen ható istentiszteleti elemeket jobban fölhaladják a baptistáknál." Nem, mert ezt ott sem találják jobban meg. És higgye el nekem mindenki, hogy azt az egyszerű parasztembert sokkal jobban megghatja a mi *gyülekezeti egyszerű énekünk*, hiszen ő is egyszerű, az egyszerűséghez van szokva, mint a katolikus egyház egy-egy istentisztelet néven nevezett hangversenye. Más ennek az oka. Abban van itt az ok, hogy az evangéliomi értelemre nem neveltük hiveinket. Ha járnak is templomba, bizony a legtöbben csak a ruhamutogatás, meg egyéb végett. Tudom én ezt, látom én ezt, mikor különösen *cenzurára* hívom az esküdni akaró fiatal párokat. Hitcikkeinkből alig tudnak valamit, csak a legegyszerűbb kérdésre is alig tudják megadni a választ, sokszor még azon is gondolkodik némelyik, hogy milyen vallásu ő. És itt előtérbe lép az, amiről lehet, hogy még irok valamit, hiszen olyan sok megbeszélmi való volna, az, hogy nekünk **kálvinistává** kellene nevelnünk hiveinket. Mélységesen elítélem pl. azokat a vallásos néplapokat, amelyek csak pusztán az evangéliomot hirdetik és pedig úgy, hogy az tűnik ki abból egyedül, hogy mi keresztyének vagyunk és nem kálvinisták **is**. Szabó Aladár munkássága itt jut zátonyra, mert én az ő szájából sohase hallottam a kálvinista szót. Mert nem lehet az erős kálvinista pap, aki olyan prédikációkat tart, hogy azt magáénak vallhatja református, lutheránus, katolikus stb. egyformán. Lépten, nyomon, minden alkalommal föl kellene tüntetni a pontot a hivek előtt, ahol egyik másik egyháztól eltérünk. Nem pusztán dogmatizálást értek én. Mindebbe az evangéliom mélységes vizét bele lehet mindannyiszor csepegtetni a legfőbb kovászszal: a *szeretettel* együtt. Így aztán hitem szerint, aki igazán ismeri a maga vallását, aki igazi kálvinista, az sohasem lehet más vallásu s nem lehet különösen baptistává, amely vallás úgy sem a magyar ember természetének meg-

felelő, lévén az igazi magyar ember nyílt, egyenes, őszinte és nem képmutató, önámító s nem mindenekelőtt fanatikus örvöngő. Az iskolából kikerült gyermekeket nem szabad magukra hagyni, egyesületeket kell teremteni, ahol nem pusztán csak az evangéliom hirdettetik, hanem az evangélium és más vallások összehasonlításából leszűrte tudomány, mindenek felett erős öntudat, mely rendíthetetlen legyen még a nyomor, a szegénység napjaiban is. Szóval a gyermeki értelem továbbfejlesztése a kátvinista öntudat felé.

Aki pedig azt állítja, hogy a baptisták elismertetése által csak mi nyertünk, mert lelkészeink fölébrednek ezután a tétlenség álmából s nagyobb missziót fejtenek ki egyházaik iránt, az bizony nem ismeri a helyzetet. Mert hogy terjed ez a „tudomány?" Egy hívő meglátogat egy még nem hívő embert. Az futna tőle, de nem tud szabadulni. A hibásan idézett evangéliomi mondások (amiket a tudatlan hívő, tudatlan prédikátorától tanult) egymás után röpködnek körülötte. Bár állhat erősen, a csalogató farkas nem kíván egyebet, csak hogy egyszer ellátogasson a gyülekezetükbe. Szabadkozik előbb. De leveszik a lábáról. Elmegy. Látja a dolgokat, gondolkodik egy kicsit: hiszen ez is olyan mint a mi ceremóniánk, mert első tekintetre nem vesz észre semmit. És szól a hívő: No látja, hogy olyan, egészen olyan, de látja ezt *mi* tartjuk egészen, nincs itt közöttünk másszörű ember, csak a milyen mi vagyunk, még a prédikátorunk is olyan, mint mi s ugy-e, látja, hogy ez is azt mondja, amit a maguk papja, ez is tud annyit, mint a maguk papja, az a „testi bölcs" (saját szavuk), hát mért jobb azt hallgatni, mint a mi prédikátorunkat, aki olyan, mint maga, vagy más? És gondolkodik e szavak felett a csapdába került ember, hátha igaza van. És megismétli a gyülekezetbe menést, egyszer, kétszer, többször s a lelkét elveszti. Hiszen az örület tovább száll, kerülj örvöngők közé, te is az leszel hamarosan. S az a baj, hogy rendszeren az asszonyok lesznek előbb baptistává s ha az aztán azzá lett, megy utána a család, vagy elvesz. Rokon csalja viszi a rokont, testvér a testvért, szomszéd a szomszédot s mindenféle eszközzel, ha kipiszkolod házából tizszer, odajár házadra husszor is. Mit tehetsz ellene? Olyan ez, mint a fekély a testen. Ha valahová beveszi magát, onnan ki nem irthatod, ha ki nem vágod, ki nem égeted. Tapasztalatból beszélek: megtettem mindent, amit csak tettem ilyenek között. Ha meghalottam, hogy valamelyik hívemet kerülgetik a hívők, oda mentem hozzá a lakására, személyesen, kioktattam s ő fogadta, hogy megtartja

intésemet. Meg is tartotta. De a hívők egyre ott voltak nyakán. Tartottam benne erősen a hitet, de elment a gyülekezetbe s mikor szemrehányást tettem neki ezért, azt mondta, csak a kíváncsiság vitte oda, többször nem teszi. De elment máskor is, többször is. S mikor szólni akartam hozzá e miatt, már meg se hallgatott: sose beszéljen a füszteletes úr, én már megtértem. Hát mit csinálsz? Csakis a híveknek folytonos szemelött tartása a legjobb védelem. De hátha kiutasítanak a házból, ezt mondván: mi köze az urnak mindehhez? Mit csinálsz akkor?

Nem, nem, a mai nemzedék nem érett még meg odaáig, hogy kivethessük őt a lelki kételkedés zátonyára. Nagy bünt követtünk el régebben, hogy az erős kálvinista öntudatot nem neveltük legalább olyan erőssé, mint az elnyomatás szomorú korszakában volt az. Mert senki se ringassa magát abban a hitben, hogy egy újabb megpróbáltatás visszaadná erőnket: kevesen talán hívek maradnának, de a legtöbben elhullanának mellőlünk, itt hagynának benünket hűtlenül. És azt se higgye senki, hogy sötét szemüvegen nézek, nem. Bizony a dolog így áll. Sem szellemi sem anyagi erőnk. Ilyen körülmények közt ránk nézve nagy csapás az a bizonyos rendelet. Mert ma még nagyon nehéz szembe szállni a saját maga hitét és vallását kisérem próbált és öntelt rajongókkal szembe szállni.

Lelkipásztoraink fölébredhetnek féltenségeikből, higgye el a Prot. Egyházi és Iskolai Lap mélyen tisztelt szerkesztője, hogy már eddig is fölébredtek s fölébredtek különösen ott, ahol az a fekély már régebben pusztít Sionunk testén. Tudnék neveket aposztrofálni, a melyek tanubizonyosságot tehetne arról, hogy mi mindent megtettek már, de sikertelenül. Lelkészeink — tudomásom szerint — nem alusznak, téltenségükből nem kell őket fölébreszteni; hogy talán nem olyan belmissziót végeznek, aminőt a fővárosban, az még nem bizonyít semmit. Mindenki úgy dolgozik, ahogy jobbnak látja. De a legtöbben dolgoznak. S hiszem is, hogy az a nemzedék, amelyik már e munkásság után áll ellő, erősebb is lesz hitben, öntudatban. Ám addig az a bizonyos rendelet maradhatott volna még annyival is inkább, mert nem a protestáns egyház arculcsapása-e az, hogy míg egy tudatlan, sötétségben tapogatózó és járó nép szinte pillanatszerűleg, egy toll vonással eljutott a maga céljához, addig nekünk protestánsoknak oly sok vérhullás, fájdalom árán, oly sok gyötörtetés és Golgotha után nyitotta meg az országgyűlés az utat a vallásszabadságig? ...

Juhász Sándor.

Ne légy baptistává.

— *Komoly intelem.* —**

*Mit hagy el, ki felekezetünkől kilép?**

Mindenütt a világon drága kincs az az evangélium, azok a szent hitigazságok, erkölcsi igazságok, melyek mennyei kenyérként, örökélet italául a mi felekezetünkben Krisztuséiként, nevében Krisztus szellemének, Lelkének vezetése alatt hirdettetnek: de itt nálunk hazánkban sokkal drágább kincsek azok, mert őseink háromszáz éven át vagyont, vért, életet áldozva küzdtek érte, csak hogy szent örökségül hagyhassák reánk. Ők és utódiak és elődeink e szent örökséget őrizve, vallva éltek-haltak: a ki tehát elhagyja ezt, az lekicsinyeli, kigunyolja ősei hősiességét, küzdelmeit, besarazza emléküket; tettével elítéli megdicsőült őseit.

Szent kötelék tart hát itt, múltban nyúló szent kötelék. De a jelenből is minden marasztva szól feléd. Hiszen zsenge gyermekkorodtól fogva nem e jó anyának, a látható egyház egyik gyülekezetének, e törökszentmiklósinak kebelén nőttél-e a lelkiekben, a szellemiekben; nem itt nyerted-e az égies villágosságot, szent ajándékokat, midőn oktatva, védve, nevelő szeretet vezetett a kegyelem országa felé, avagy ösztönzött megmaradnod abban?

Igen! a kegyelem országa felé. Hiszen felekezetednek temploma, iskolája, testületei, egyesületei mind-mind azért vannak, arra dolgoznak, hogy egyesek mind többen minél hamarabb bejussanak a kegyelem országába, ezen köztünk is lévő, de láthatatlan szentegyházba.

Nem hisszük azonban, hogy a láthatatlan láthatóvá lenne tehető és itt, vagy más egyházköztség kebelében, mint választottak, megigazultak szent gyülekezete alakot ölthetne, látható lehetne az Isten országa, mert valljuk, hogy „nem úgy jó el“, vagyis valósul meg, kezdődik Isten országa, országlása, uralma egyesek benső szentélyében, „hogy ember eszébe vehetné“, vagyis valaki azt láthatná, tudhatná és nem lehet mondani ezt, hogy Istennek országa egyházközségek kebelében, a gyülekezetben, mint kiválasztottak szent gyülekezete „ime itt, vagy ime amott vagyon, mert ime az Istennek országa ti bennetek“, vagyis az Isten Lelke által titkos módon újszült egyesek bensőjében annyiban elrejtve, hogy ember csalhatatlanul azt senkiről sem tudja és így ember az egyházköztség tagjait még kívül levőkre s már belől levőkre nem osztályozhatja; az Isten titkaiba, dolgaiba bele nem avatkozhatik: (Lukács. 22: 20—21.)

Egyházközségünk kebelében, annak fogyatkozásos alakzata szerint is, feltalálhatja kiki, „hítből hitbe“ folyván az áthasonulás (Rom. I. 17). feltalálhatja Isten evangéliomának mélységeit, felszerkenhet, megvilágosodhatik, megláthatja dicsőséges alakjában Krisztust és ellenállhatatlanul vonatván hit által Hozzá, Benne az

* Az elmúlt év vége felé törvényesen elismertté lett hazánkban a baptista felekezet; megnyílt a kapu az áttérésre és itt nálunk is, másutt is azok, a kik eddig is baptistáskodtak, azonnal elhagyták gyülekezeteinket és most már sokszorositott buzgalommal folytatják a munkát, melylyel egyeseket magukhoz vonni, áttéríteni igyekeznek. Az újév már egyeseket áttérve talált itt is, azért egyháztanácsunknak határoznia kellett, hogy az ilyenek ezentúl minő díjakért használhatják iskoláinkat, temetőnket. Egyuttal elhatározta azt is, hogy nevében a két lelkész aláírásával felvilágosító, óvó, visszatartó szózatot ezen irat nyomtatásban kiadatván, a gyülekezeti tagok közt kiosztassék. Vadai, Kutas.

** Ez az intelem, mely röpirat alakjában is megjelent első sorban a törökszentmiklósi ref. gyülekezet tagjaihoz szól, de érdeemes azzal általában megismerkedni.

isteni élethez, titkos módon újjászülést, — az isteni életből „új élet“ gyanánt életet nyerhet; eképpen élő hitet, üdvbizonyosságot és így benső békeséget, azzal megelégedést nyerhet és élhet szent életre törekedve, miként itt és másutt azok, kik a „szentek egyességé“hez vagyis a szent életre törekvők társaságához tartoznak és a mindeneket látó előtt, mintha együtt volnának úgy láttatnak, noha széllyel e föld kerekében helyenként többen-kevesebben élnek.

Mit hagy el, ki hűtlenné lesz felekezetünkhöz? Balgatagul elhagyja e lelke kieszélt helyét, hol bátorságban, békeségben készülhetne az üdvösség elvételére; elhagyja, mintegy lebecsmérli azokat, kik lelkük mélyes ragaszkodásával, erős kálvinista meggyőződéssel azt vallják: „jó minékünk itt lakoznunk“; elhagyja templomát, a kezek által csinált, de ezerszer-való ezernyi buzgó éneklések, imák, igehirdetések, felindulások, szívbéli nagy mozdulások, égi harmatok, gyémántkönyvek által megszentelt és elődei által, kortársai által is buzgó szerelemmel övezett, látogatott helyet; elhagyja s ugyanakkor elveszti jogát s súlyos terhekkel fentartott iskolához a közös tulajdonként felavatott temetőhöz.

Mit talál, ki a baptistákhoz átalál?

Fogadja ott vak vezető.

Ugy van írva a miniszterhez beadott szervezeti szabályzatuk 2-ik pontjában, hogy önálló gyülekezet csak ott alakulhat, a hol annyi baptista van, hogy iskolázott hitszónokot el tudnak tartani: így hát itt vagy másutt, hol ahoz kevesen vannak, nem alkothatnak olyat, hanem mint fiókok oda tartoznak például a Hajdu-Böszörményben levőhöz. Onnan jó ki néha napján hitszónok; itt meg és másutt, hol többen-kevesebben lesznek, helyenként egy-egy „evangyelista“ lesz köztük, a kitől a szabályzat (18. §. 4. p.) csak „némi“ iskolai képzettséget kíván. Tudjuk pedig, hogy e szó „némi“ jelentheti azt is, hogy egy-két elemi osztályt végzett, vagy csak az ábécését. Természetes, hogy a hit titkainak öntudatos, következetes és a lelkekre nézve egészséges fejtegetésére nem képes, csak vak vezetőnek alkalmas az ilyen elméjű egyén.

Fogadja az áttérőt oly lelki veszély is, mely kárhuzatossá lehet.

A miniszterhez beadott hitvallásukból látható ugyanis, hogy ők úgy hiszik vallják miszerint a láthatatlan láthatóvá lehet és lehető; rá se hallgatnak Krisztus Urunkra, ki nekik is mondaná, hogy „az én országom nem e világból való“ (Ján. 18 : 36) és úgy gondolják, hogy az anyaszentegyház, a szentek egyessége, mint a többi keresztyénektől elkülönítettek látható társasága megalkotható. Azt mondja nyafás a póthitvallomásuk (Függelék 11-ik pont), hogy „a keresztelest újjászületésnek kell megelőznie“, tehát a keresztelest, bemeitést csak az kaphatja, arra méltónak csak az ítéltetik, kire nézve ők megállapítják, hogy az újjászülést már megnyerte; a ki ezután így bemeitést nyer, az már ezzel ő általuk bebocsáttatik ő hozzájuk az Isten országába, mert azt mondja a hitvallomás 8-ik cikke, hogy a keresztség „az Ő anyaszentegyházába való belépés.“ A keresztség által az ilyenek „a Krisztus anyaszentegyházához esatoltatnak“ (6-ik cikk) és úrvacsorát venni is csak az ilyeneknek szabad, mert az úri szent vacsora kizárólag csak olyanoké, kik az Ő tulajdonaivá lettek és a szent keresztségben részeültek“ (9-ik cikk).

Ha hát valaki átáll hozzájuk, először csak amolyan próbatestvér lehet. Ha aztán több-kevesebb idő alatt beleügyesedik az álszenteskedésbe, képmutatászkodásba,

hogy félre tudja vezetni, tévedésbe tudja ejteni a szent gyülekezet tagjait és el tudja velük hitetni, úgy tudja tetetni, hogy már ő is megnyerte az újjászülést; hát akkor az ő „csalhatatlan“ lelki birái méltónak ítéltetik őt a bemeitésre s a szentek egyességébe való bevételre. Csakhogy az a rettenetes baj, hogy míg így üzi játékát a lelkiekkel, úgy beleéghet lelkébe a képmutatás, aztán a lelki kevélység, hogy a pokolra viszi e kettő.

De ha valaki már előbb megnyerte is, vagy átállva ott megnyeri is az újjászülést: akkor is kárhuzatossá válható veszély lelki tespedés, elhidegedés, elhalás veszélye vár rá, mert ott a „szent“ gyülekezet tagjai közt szellemi munkát nem igen folytathat; elhagyott felekezete tagjai közt se hódíthat lelkeket a Krisztusnak, mert nem hallgatnak rá a hűtlenné, hálátlanra, ki a jó anyát elhagyta, hanem azt mondják neki „orvos gyógyisd meg magad“ és így utólérheti az a sors, a mit Jézus rá vonatkozólag is mond, hogy „a kinek nincs (buzgalma, munkakedve, sikere a szellemiekben) a miye vagyon (a mit nyert, mikor az istenfuságra felmagasztaltatott), az is elvétetik tőle“.

Az ilyeneken kívül anyagiakban is veszély várja az átállót.

Persze! Azzal hitegetik, hogy náluk nincs párbér és más egyházi adó, de a szervezetük 31-ik pontja azt mondja ám, hogy „köteles minden tag a hitközség céljaira adakozni“. Hogy mennyit, azt időnként szabják meg. Előbb kevesebbel kecsegetrik, később mikor már visszamenni szegyen, akkor többre srófolják fel.

A törvény azt mondja, hogy temetőt szerezhetnek, ha pénzüik lesz rá; lesz is, ha a tagok megnyitják az erszényt: ha azonban nem lesz, akkor a mi temetőnk nyitva áll, csakhogy új sir 10 korona, régi sirba temetés 4 korona.

Hát még ha iskolás gyermeke van az áttérőnek! Iskolákat tartani nem tréfa dolog. A miénk évente 22400 koronába kerülnek. A törvény parancsolja az iskoláztatást, a miénk nyitva is lesznek az ő gyermekeik előtt is csakhogy nem ingyen, mint az itt maradókéi előtt hanem:

I. Ha a szülők mindenike áttért, fizetnek egy-vagy több gyermekük után iskolafentatási járulékul:

1. Először is annyit, a mennyi a bentmaradottak párbére.

2. Hozzá még annyit, a mennyi az állami adójuk 12 percentje; illetve a bentmaradók percentes, iskolai adója.

3. Tetejében minden gyermektől 2—2 koronát beírás díjúl az iskolaépületekben fekvő sok ezer korona tőke kamatjaként.

És ez teljesen igazságos, mert minden bentmaradó, mint eddig, úgy ezontul is, — akár jár gyermeke, akár sem — fizeti az iskolákra állami, egyenes adója összegének 12 %-jét s az iskolák pénztárának, a balai és más földek jövedelmén kívül ez korant sem elég, hanem évente a párbérek összegéből is több ezer koronát az nyel el. Ha hát a bentmaradók bezzeg fizetik a tandíjat, ha gyermekük nem jár is: hát az elidegenültektől hogyne járna legalább is annyi, mikor az iskolákat használják gyermekeik.

II. Ha pedig csak a szülők egyike áll át, akkor az itt maradott házasfél itt iskolázó egy-több gyermeke után a magáén felül azt is befizeti iskolai pénztárunkba, a mi volna itt az ő házasfelének párbére és percentes adaja saját birtoka után, ha át nem állt volna.

* * *

Összegezve az eddig mondottakat, mivel a mi felekezetünk körében, egyházközségünk kebelében is nyitva az út az „Isten szentséges helyére való bemene- telre”: aztán meg mivel itt élve a kegyelem alatt, káromkodástól, paráznaságtól, bujaságtól, részegességtől menten nagyon, de nagyon lehet Istennel, Istennek élni: a helyett, hogy egyesek elhagyanak bennünket, maradjanak itt; sőt, ha újászületést nyertek, az istenfűsűg méltóságára, keresztyéni munkaképességre felmagasztaltattak, annál inkább maradjanak itt. Rengeteg sok a tenni való a szívek lelkek javáért: itt igazán lehet munkálkodniok. Egyesítsék hitüket, erejüket az itt maradó kegyesekével és... ha e gyülekezet holt, haldokló, erejében gyengülő vagy nem elég életerős: Isten segítségével javítsák, tisztítsák... Bizony, bizony mondjuk; megáldatik, a ki igazán tusakodik jó vitézséggel a Krisztus nyomdokain.

„A kinek füle vagyon a hallásra, hallja!”

Az ev. ref. egyháztanács megbízásából.

Törökszentmiklós, 1906. január hó.

Atyafiságos szeretettel.

Vadai Ferencz.

Kutas Bálint.

Levél a szerkesztőhöz.

Kedves barátom!

A baptistákra vonatkozólag kérsz tőlem közleményt. Megvallom, hogy szeretnék kitérni felszólításod elől. Nagy tudós apparátus nem áll rendelkezésemre, hogy e kérdésnek monografikus feldolgozását adjam. Azután bár nem tartom szerencsének, hogy a protestánsizmusnak újabb felekezetekre való szétforgácsolása nálunk is megkezdődött, de ezt a legújabb receptiót mégsem tekinthetem sem váratlan, sem pedig valami végzetes eseménynek.

Attól a pillanattól kezdve, midőn az élénkebb válaszos mozgalom nálunk is megkezdődött s a külföldi irányokkal mi is összeköttetésbe kerültünk, ellegettünk készülve arra, hogy a baptizmus hozzánk is elérkezik. A minthogy csakugyan is elhozták azt a beözönlő német munkások és elhozták különösebben a Britt és külföldi bibliatársulat kolportörjei.

Lehet, hogy ezek nélkül is megtermett volna ez a szekta, mely az u. n. hivatalos egyházakat mindenütt élénkebb tevékenységre ösztönzi és a vezetőket figyelmezteti, hogy a szervezetben valami baj van és fentakadás állott be. Ha a mi papjaink Spurgeon predikálják, az ő értekezéseit fordítják és ajánlják, nincs mit csudálni rajta ha a baptista hittemplom egyszer csak a valóságban is felépül nálunk.

De ez csak mellékes, valamint az a másik körülmény is, hogy a receptió bizonyos politikai tendenciából is történt. Mellékes azért, mert, ha nem most, hát későbbben valamivel, úgy is bekövetkezett volna.

Igy akkor is éppen úgy kénytelenek lettünk volna szembe nézni ez újabb nyomorusággal. Nézzünk hát szembe most is bátran.

Kedves barátom! Egy nagy gyülekezetnek vagyok a lelkésze és a baptistákat már örökbe kaptam. Egész őszintén megvallom, hogy azóta, a mióta nyíltan kiváltak hűveim közül, nyugodtabban érzem magam.

Tudom, hogy hanyadán állunk és tudom, hogy kik hát azok, a kiknek szíve és hite elfordult tőlünk.

Mindez azonban nem azt teszi, hogy e bajt én

kicsinyleném. Ellenkezőleg, erősen hangsúlyozom, hogy az, ha fel nem ismerjük es nem teszünk róla, sok megpróbáltatásoknak, a gyülekezetben pusztító zavaroknak es elégedetlenségeknek, mind ránk mind a népre való- ságos veszedelemnek lehet szülőökává. Ez tény, mely- lyel szemben csak annyi áll, hogy a receptió folytán a baj felismerhető válván, meglehet a védekezést kez- deni ellenök.

Attól a perctől kezdve, hogy önálló gyülekezetet alkothatnak es alkotnak, megszűnt minden joguk a mi intézményeinkhez, templomainkhoz, temetőinkhez, alapítványainkhoz.

Viseljék az új alakulás es önálló egyházak szükség- ségeit es legyenek boldogok.

Még az sem minden fontosság nélküli, hogy hit- vallásukat ismerjék.

Megvan az alap arra, hogy megis bírálhassuk azt. Első sorban el kell ismernünk, hogy legközelebb a kál- vinizmushoz állanak.

Eltérnek tőlünk a keresztségről szóló tanításban, a képzett lelkészek alkalmazásában, az őszövétségnek az újszövétségnek felibe való emelésében, a külső cse- lekmények tulbecsülésében es modern többségi elvnek az egyház es hitélet dolgaiban való érvényesítésben, álta- lában egy betűhöz ragaszkodó, anyagi, felületes es rajongó keresztyén eszmény ápolásában.

A keresztségről való tanításuk a külsőségek tulbe- csülésén alapul es helytelen bibliamagyarázatuk ered- ménye.

Ők csak Máté 28. 19-et olvassák ki a szentirásból, a hol előbb van szó a tanításról es csak azután a ke- resztségről. De ellelejtik, hogy itt csak az apostoli tiszt általános vezérelve szabotnak meg s nem a pusztá keresztség kiszolgáltatására adatik útásítás. Márk. 16. 15.—16. verseit pedig noha Márk szellemökhöz kö- zelebb állana, egészen figyelmen kívül hagyják. E ver- sekben pedig az áll, hogy: elmenvén széles e világra predikáljátok az evangéliomot minden teremtett állat- nak, a ki hiend es megkeresztelkedik az idvezül, a ki pedig nem hiend az elkárhozik.

A hit hát a fő es nem a keresztség.

Az is világos az apostolok gyakorlatából, hogy azokat, a kik a Krisztus nevében kereszteltettek meg, nem kell ujra megkeresztelni. Péter es társai nem ke- resztelték ujra a samáriaiakat, noha azok még nem vették a Szentlelket, melynek munkája egyedül az élő hit, csak a kezöket vetették azok fejére es ez által tet- ték teljessé azok keresztyénségét. (Csel. 8. 12. es köv.)

A mikor mi a konfirmáció alkalmatosságával ha- sonlóképen cselekszünk, apostoli es bibliai nyomokon járunk.

De nincs mit időzni ennél a pontnál, noha a bap- tisták felekezetének ez a látszólagos alapelve. A keresztség a régi világban helyettesíthetett egy egész hitvallást, ma midőn a mi keresztyénségünkért senki nem üldöz ben- nünket, csak külső jegy es külső pecsét. S ha valaki felnött korában veti magát alá e szent cselekménynek, akkor is egyedül csak Isten ítelheti meg, hogy igazán hívő-e vagy nem? Hogy pedig igazán hívő-e, azt nem egy szertartás bizonyítja meg, hanem az élet. Ezért a baptista keresztség folytán az igaz keresztyén élet fon- tossága szorul háttérbe. Hogy a szertartás olyan formák között történjék, a mint azt az Idvezítő tényleg gya- korolta, ez a körülmény ugyan nagy súlylyal esik a mérlegbe.

De a baptisták se tartják szükségesnek a Jordán vizébe meríteni hűveiket es az uri szent vacsoránál se

használnak se kovásztalan kenyeret, se veres bort, noha amaz első alkalommal ezek használtattak.

Bármint gondolkozzam azért az alapvető baptista hittétel felett, nem látom annak egyedül idvezítő fontosságát.

Nem úgy vagyok azonban a *külsőségeket hajszoló* egyéb hitelvekre nézve.

Ők *kötelezővé teszik* hiveikre az uri szent vacsorában való részvételét, a templom látogatását, a mint ezt a 10. cikk idevonatkozó pontjaiban olvassuk. A szentséget bizonyos föntartásokkal elérhetőnek tartják. (11. cikk.) Az ítélet mondás jogát a Fiutól és az Írástól elveszik és magok gyakorolják. Az Ur visszajövetelét erősen hangsúlyozzák s azokkal a gyors ujjászületekkel, merev szigorral, külsü extázissal, a rajongással, nyugtalan keresztyénségökkel vagy az idegrendszeret teszik tönkre, vagy az embert képmutatóvá.

Ezek a tételek teszik kellemetlenné, veszedelmessé, és biblia ellenessé e felekezetet s ezek miatt nézünk mi aggódva ezek terjedése elé.

Mihelyt eltérünk attól a belső hittől és a léleknek belső átalakításától, melynek egyház, templom, igehirdetés és sákramentumok elősegítői, ébrentartói, de nem kizárólagos eszközei: visszasülyedünk a katholicizmusba.

Aminthogy a baptisták jórésze, ha hitét változtatja egyenesen oda is tér átal.

Ime ide vezet ez az új tudomány, mely a keresztségénél bibliaibb akar lenni a bibliánál és ott, a hol nem egyszeri hitvallásról, hanem az egész életéről van szó, megelégszik a pusztá formákkal s a gyülekezeti külső életben a legszelesebb világi alkotmányossággal kérkedik.

A felvételt, fegyelmet és kizárást e felekezet egyszerű *szavazattöbbségére* alapítja. Ime a baptisták nem protestánsok. A mi őseink protestáltak az ellen, hogy hit dolgában szavazat döntsön, s ők a numerikus többséget teszik bírónak.

De mi lesz, ha a kit egyik gyülekezet kizárt, a másik beveszi s miért nem gondoskodott jogorvoslatról a mindenható állam midőn etekintben a szegény hívőt fellebbezés nélkül teljesen védelem nélkül hagyta és kiszolgáltatta a tömegnek? Ennek a kedves államnak tudnék még mást is a szemére vetni.

A többek között azt is, hogy társadalmi alakulatokat, egyházakat engedélyez a nélkül, hogy garantiát venne a vezetők *képzettségére* nézve. Azoknak, kik törvényesen szervezett közjogi testületek élén állanak, képeseknek is kell lenniök. Nem azt teszi ez a kívánalom, hogy a hitelvekbe beleszóljon az állam, hanem csak azt, hogy a képesítést és bizonyos miveltégi fokot minden egyház elnökétől és papjától megköveteljen.

Ha az nem közömbös az államra nézve, hogy ki legyen gyógy kovács: még inkább fontos, hogy fegyelmezett, az állam és a társaság érdekét törvényeit ismerő ember vezessen állandóan másokat. Az sem lehet közömbös az államra nézve, hogy *polgárai minő társadalmi és egyházi terheket viselnek*.

Itt is további intézkedésre van szükség és a tized, melyet a baptisták szednek, a tized melletti állandó és alkalmi adók ezer nemei (harmónium pénz, ha t. i. az is megszólal, szegények javára való adakozás stb.) eltiltandók és az e miatti kizárások, melyek polgári becsületvesztést vonnak magok után, polgári bíróságilag szabályozandók.

Ez alapon kell rendezni a *gyülekezet alakítás* módját is. Az állam a mi gyülekezeteinket bizonyos viszony-

latban csak egy kötött létszámon felül ismeri el. (300.)

Ezt kell tennie ezután a baptistákkal szemben is. Tekintve azon körülményt, hogy nekik iskolákat ezután magoknak kell fenntartaniok, a község és állam érdeke egyformán követeli e tekintetben az okos, méltányos, de az állam és közjó érdekében feltétlenül szükséges szabályozást. Az pedig, hogy egyik vagy másik központból szervezett missziói hadjáratokra indulhassanak, megengedhetetlen.

Végére jutottam levelemnek, s csak most látom, hogy te nem ilyen negativumokat vártál tőlem, hanem positivumokat is. Valami útmutatást, hogyan járjunk el mi reformátusok a védekezés tekintetében?

Hát bizony erről is lehetne szólni. Lehetne egy okos indítványt ismételni, melyet a zsinaton nem méltattak kellő figyelemre és gyakorlatibb lelkészképzést sürgetni. Azt hiszem, hogy ennek is eljön az ideje.

Addig is azonban, míg hivatalosan is történnek valami mozdulás, a lelkipásztor vegye elő a hivek gondozásának bevált régi biztos eszközeit.

Az egyházkormányzás és igehirdetés mellett a hivek tényleges helyzetének, versenyképességének, boldogulásának, bajainak, *betegségének* orvoslását is tűzze ki célul.

Ne ellenségnek tekintse a dissentereket, hanem lelki és testi betegeknek.

Az egyház nem igen törődik most egyénileg ezekkel s a polgári társadalom számkivetettjei ma részben az egyházból is ki vannak zárva. Ezeknek is kell hit és kell valamilyen közösség. Foglalkozni kell velök és lehetőséget kell nekik nyújtani, hogy az egyház útján is a tisztességes életbe vissza térhessenek.

A szerencsétlenségek vagy érzékeny lelkők miatt rajongásra hajlandók pedig egyenesen gyógyulásra szorulnak. Gyógyítani kell hát őket.

De szerencsére nemcsak az állami törvényvel összeütközésbe jött és összetört emberekből áll a gyülekezet, még a baptistáknál sem.

És semmi akadályja nincs annak, hogy egyházunk helyes jó hitelvei; értelmes, okos szelleme és egyszerű, de evangéliomi szertartásai kellő érvényben ne tartassanak és egy *élénkebb egyházi élet* a lelkész vezetése alatt kialakulhasson.

A keresztség szertartása nálunk is lehet kiemelkedőbb. A konfirmáció meg egészen hitvallászerű. Éneklésünk is jobb. A nép szeret énekelni. A baptisták éneklésökkel is hódítanak. Gyülekezeti énekkarok alakítása nálunk se ütközik semmi hitelvi nehézségbe. Hogy temetkezési társulatok szerveztessenek, az sincs tiltva. Elképzelhető az is, hogy a hivek életében történt mozzanatok némileg az elvégzett szertartáson is felül méltattassanak. S nagyobb gyülekezetek, mint a Hódmezővásárhely és legközelebb a Nagybánya, rendes évkönyvet adjanak. Az amerikai magyar református egyházak lapjaikban közlik, hogy kit temettek, eskettek és keresztelek? Mi is tehetnénk ez irányban valamit. Mindenesetre csak azt, a mit a pásztorális prudentia és az egyház tanítása meegengednek.

A legtöbb azonban egyedül a lelkészeken fordul meg. Elég baj, hogy magokra vannak hagyva s a nagy egyházakban ma személyes hatásuk alig érvényesülhet. Az olyan K. A. féle nem prédikáló csak politizáló papok, meg egyenesen csak képtelen visszaélés. De mit mondjak rólok, midőn a hivatalos szervek is csak adminisztrálnak. Az új zsinati törvényeknek is ez a legfőbb fogatkozása. Ékesszólók anyagiakban, mcrészek alkotmányjogi rendelkezésekben, de bátoratlanok ott, a hol

a nagy egyházak tarthatatlan helyzetéről van szó és hallgatnak midőn mi filléreinket rakjuk p. o. az egyetemre. De nem panaszkodom, a szükség, a verseny itt is majd sokra megfog tanítani. Az evangéliom az ma is a kezünkben van. Ennek igazsága és az Ur kegyelme mindenre elégséges. Keressük hát az Ő országát és annak igazságát. Nem mint csak eljövendőt, hanem itt lévőt és az élet mezején elrejtett kincsét is. Keressük most is, midőn új nehézségekkel és új versenytársakkal állunk szemben. Keressük pedig nem haragból, nem félelemmel és bosszúsággal, hanem szeretettel, egyházunk és az evangéliomba vetett hittel és önfeláldozó készséggel. Az győz a ki erősebben hisz, jobban szeretett s mindvégig hiven munkálkodott.

Légy jó egészségben. Vagyok szerető barátod.

Pap Gyula.

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(62. Folytatás.)

A hivatalozgák (iskolai eljárók) száma 4-re emeltetett Joó István t.-képző intézet igazgatója előterjesztésére, mert az akadémia, a gymnasium és a Gazd. Tanács előjárói nem képesek, kivált délelőtt a t.-képző és elemi osztályokra felügyelő tanár körül felmerülő teendőket végezni, praeparandiai eljáróul Bodosi Károly vétetett fel 1879. március óta. (G. T. 24. sz.) Mindenik eljáró egyenlő díjazásban részesült, évi 300 frtban. Így mindenik intézetnek megvolt a maga hivatalozgája. (E. kerület 1882 : 232. sz.) Az eljárók középső szobája fenyő deszkával és vas téglával kipedlőztetett. (G. T. 1887 : 230. sz.) A négy eljáró, a drágaságra hivatkozva, 1892-ben fejenként az évre 20—20 frt ideiglenes segélyt nyert. (G. Tan. 244. sz.)

A muzeumi küldöttség 1889-ben a nagy értéket képviselő két muzeum kellő gondozására állandó és gyakorlott *muzeumi szolga* (famulus) alkalmazását kérte. (G. T. 1889 : 151. sz.) A kerület a cselédügy általános rendezését kívánta előbb, e végre javaslatot sürgetett. (E. Ker. 1889 : 186. sz.) Az eljárók fizetéseket havi 25 frtről 30 frtra kérték emelni. (G. Tan. 1894 : 416.) a cselédügy rendezése emiatt maradt. A természetrajzi muzeumi bizottság indítványára a természetrajzi gyűjteményekbe, Török Péter tanár és muzeum ör kívánataira is, hogy neki a rendezésnél állandó segítője legyen, egy *praeparatornak* beállítását az e. kerület elrendelte évi 400 frt fizetéssel. (1897. év 186. sz.) Ez lett az 5. iskolai hivatal-szolga, muzeumi praeparator (Szolnoki Gyula) 1897. Julius 1-től.

A Gazd. Tanács a cselédügy rendezéséről javaslatát elkészíté (1897. Márc. 6.) a szolga személyzet költségvetésével együtt, s indítványozta a pedellusokat a kapusi szolgálattól elvonni, a váltakozás során fogyasztékosan végezhetvén azt, és külön kapusi (portási) szolgálatot létesíteni évi 300 frt fizetéssel. (E. Ker. 1897 : 159. sz.) Elvileg a közgyűlés elfogadta, hanem az egyenruhára 40 frt pótlékot rendelt, bentlakást, fűtést, világítást. Gazd. tanács tag Lengyel Imre és az akadémiai igazgató (Sass Béla), megbízás után, a pályázók közül megválasztották a rendszeresített *első kapust* (Fekete Miklóst) a ki 1897. aug. 15-től kezdte meg szolgálatát.

A főiskolai anyakönyvtár rendezésére kiküldött

bizottság (elnöke Gróf Dégenfeld József főgondnok) a könyvtár és benne elhelyezett gyűjtemények szolgálati ellátására egy *állandó könyvtári szolgának* alkalmazását kérte, a ki a könyvtár igazgató rendelkezésére álljon s megbízható legyen. (E. K. 1897 : 185. és G. T. 1897 : 622. sz.)

A fedezet kimutatása után a *könyvtárnoki állandó szolga* (Kiss Károly) 1901. Jan. 1. óta alkalmaztatott évi 600 korona fizetéssel.

A pedellusok fizetése 1901-ben úgy rendeztetett, hogy kezdő fizetésök havi 50 koroná legyen, mely évi 600 korona fizetés a pedelusi szolgálatban töltött minden öt év után évi 40 korona korpótlékkal emelendő, míg a legmagasabb fizetést 720 koronát eléri. A Kerület helybehagyta (G. T. 1901 : 768. és E. K. 1901 : 309. T.)

A főiskolai gazda Molnár Mihály 1889. febr. 2. megható kérvényt intézett a G. Tanácshoz, elmondván, hogy 43 évek éjjelét nappalát a főiskola szolgálatára fordította, vénségre forduló korában aggodalommal tekint munkaképtelenné válására minden nyugdíjra való kilátás nélkül, megnyugtatót kért. Nemsokára bekövetkezett halála, élete 64. évében a mostani gazdai szobában hunyt el szolgálata közben; özvegye azon év ápril 12-én újabb kérelmet nyújtott be, hogy férje, ki előbb mint cseléd, 1869. nov. 1-től mint akadémiai kar szolga (pedellus), végül 1871. nov. 1. óta mint főiskolai gazda kifogástalan hűséggel teljesítette fáradságos tisztét, méltánylasi jelül holta napjáig „valamicske havi kegyeletes járandóságot“ kér részére. A méltánylattal telt Gazd. Tanács (1899 : 513. sz.) havi 10 frt segély megadását indítványozta. Az e. kerület nemes érzettel megadta az özvegynek a havi segélyt (1899 : 90.) egyúttal felhívta a G. Tanácsot a szolgálatra alkalmazottak nyugintézeti eszméjével való foglalkozásra. Így került napirendre az új és emberies intézmény első gondolata, mely nagy visszhangot keltett a tanárkarok kebelében is, mely már korább 1897. dec. 21-én (tanárkari közös gyűlés jkönyve 31. sz.) pártolólág nyilatkozott még akkor csak a pedellusok kérvényére, sőt a terv kidolgozására kebeléből Karai Sándor, Orosz István és K. Kiss József tanárokat ki is küldte (1898. ápril.) és így az első kezdeményt a tanár tette meg; a mely bizottság el is készítette, bővítve, a főiskolai tisztviselők és szolgák nyugintézetének alapszabályszervezetét, számtani mérlegét, indokolással s betérjeszté a G. Tanácshoz 1900. március 12-iki közös gyűléséből. Az alapos tervet kidolgozójának Karainak mindenik illetékes hatóság köszönetét fejezte ki.

„A régóta érzett hiányt pótló“ intézményt „a főiskolai tisztviselők és szolgák“ nyugdíjazására vonatkozó szabályzatot az e. kerület 1900. évben (81. T.) megerősítette. A *Szabályzat* a debreceni ev. ref. főiskola tisztviselőinek és szolgáinak nyugdíjazásáról“ külön nyomtatásban megjelent 1900-ban (8 r. 16 l.) Fejezetei : I. Általános határozatok. II. A tisztviselők és szolgák ellátásáról. III. Az özvegyek és árvák ellátásáról. IV. A nyugdíj alap bevételei. V. Kezelés és ügyvitel. Az alap megalkotásához járul a kollégium közszükségleti pénztára évi 1200, a tanári nyugdíjalap évi 400; a fűvészkeri pénztár 200, az egyházkerületi pénztár 400 koronával. Felvették tagúl a főiskolai pénztári személyzet, a háznagy, a kezelő könyvtárnok, a főkertész, a gazda, a pedellusok, a kapus, a praeparator, hat fűtő, fűvészkeri szolgák, összesen 21-en. (G. T. 1900 : 491. sz.) Később a kórházi felügyelő szolga. A belépési díj megállapítva a törzsfizetés 10% egyszersmindenkori és a

törzsfizetés után 2% évi járulék. Életbe lépett e fontos intézmény 1900. jul. 1. mely a főiskola tisztviselőit, szolgálait, ragaszkodás és hűségben, sőt a szeretetben az ősi tanintézet iránt erősíteni van hivatva. Jelenleg a nyugdíjalaptőke 15,008 korona 72 fillér, a tagok száma 25. Nyugdíjat élvez 3 egyén, ezek közt a segédkönyvtárnok 840 koronát, egy szolgálatra képtelen szolgálta 12 évi szolgálat után 253 kor. 44 fillért. (Költségvetés 1905. 1906. évre.) Itt is megváltoztak a régi szokások, új intézmény jelzi a haladást, fokozva a főiskola erkölcsi értékét is.

Iffusági irnokok.

A közérdekben telyesített irodai kézi szolgálatok teljesítése a régi alakban a deákok (scribák) kezén maradt hanem új szabályozás lépett életbe. Legelőbb is a gymnasium igazgatóság részére egy irnok felvétele mondatott ki, a ki ha esküdt felügyelő, így tanulói kötelekben levő, mint esküdt a tápintézet és bentlakás kezelésénél is szolgálatot tesz: javadalma ingyenes bentlakás, ingyenes tápintézeti élelmezés, a három legatio jövedelme és 400 fnt évi díj. Ez a legjavadalmasabb scriba. (E. K. 1896: 441.) Életre kelt 1898-ban. Majd a jogkari dékán felterjesztésére a hivatalához alkalmazott irnok évi 100 korona díjjal rendszeresült (E. K. 1900: 286. S.) Tanárkari javaslatra az *iffusági irnokok* száma és jutalma állapított meg, javadalmazás leendő a) az eddigi felebbválasztási előny (ünnep követségénél), b) tandíj és tápintézetnél előnybe részesülés, az állás pályázás útján töltetik be. (E. K. 1901: 61. T.) A javadalmazott irnokok *létszáma* 23, u. m. akadémiái igazgató, jogi dékán, konventi jegyző, főiskolai sénior mellett 2—2; háznagyi 5, anyakönyvtárnál és e. kerületi jegyzőnél 4—4, theologiai dékán és főiskolai levéltár mellett 1—1, a tanítóképezde irnoka 2, ki különben is tandíjmentes. (E. K. 1892: 27. F.) Ezen megállapításon újabban ezen módosítás esett, hogy az akadémiái igazgató irnoka 100, a jogi dékáni irnok 120, a theologiai dékán irnoka 40 koronát nyer évenként, ha több irnokot vennének fel, a jelölt összeget a hivatalfőnök ossza meg arányosan. A kerület ezzel végleg megoldottnak mondotta ki ez ügygyel való foglalkozását (E. K. 1904: 76. C.) Mind a mellett is az akadémiái tanács óhajására az egyházkerületi főjegyzőségtől (mely hivatalra 1905. Májusban 415 szavazattal Dicsőfi József választott meg.) külön választott egyházkerületi levéltárnoki állás (melyre az eddig helyettesként működő Eröss Lajos hittanár választott meg ugyanakkor) mellé két scribaság rendszeresített 1/4 tandíj kedvezmény és huszszal felebb választási joggal. (E. K. 1905: 87.) A deákok irnoki szolgálata nem kis jelentőségű, az iskola, a kollégium belügyeinek megismerésére, igazgatása szemlélésére és történeti érzék fejlesztésére.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Templomi szemle.

Közállapotaink szomorú képe hiven visszatükröződik még a farsangi prédikációkon is. Nt.

Szele György a Nagytemplomban I. Jób 5. alapján a keresztyéni örömről és tisztes vigadalmaszról, mint valóságos orvosszerekről beszélt. Az, valóban az a tiszta öröm, olyan mint az ünnepnap a munkában eltöltött fáradsalmak után, a Létha vize és az istenek nektárja egy pohárban. S a megterhelt lélek, ha megpihenhet fel-frissül általa, könnyebben bírja az élet terheit és szenvedéseit. Mesteri ebben a beszédben az öröm lélektana és egy harmonikus derült kedély melege sugárzik ki belőle a hallgatókra.

A templomi beszéd szempontjából mégis értékesebb a második rész, mely azt fejtegeti, hogy csak az a boldog, a ki megújulva térhet meg a vigalmak házából s végzett munkája után pihenésül, ártatlanul és mértékletesen és az öröm habzó italával. S hogy csengett mindez a szónok kellemes tiszta hangján, mely egy szóttagot sem nyel és homályosít el. Szerencsés szónok és szerencsés hallgatóság!

A kistemplomban *Perecz István* püspöki káplán Préd. 8. 15. alapján a testi mulatság eszem iszom ellen beszélt. Boldog ifjuság, mely magával az étellel is megbirkózik és a Prédikátor durva materiálistusával szemben a templom és a családi élet örömei mellett tör lándzsát. Excelsior!

Nem tudunk betelni a *Jánosi Róm.* 12. 9—10. 11, 14—15. alapján felépített farsangi beszédével. Ime a szónok, ki teljesen az idők sodrában él s kinek ajkán a tiszta evangéliom forrása buzog. E beszédnek bevezetését közölte a lap. Tárgya a csodaszer, a szeretet. A szeretet, mely tiszta és hathatós. A Jánosi eddig nyomtatásban megjelent beszédeit vegyes érzelmekkel fogadta a kritika. Azt mondják túlhalmozott. A tudás előtérbe nyomul azokba. Tévedés; a mellett, hogy e beszédek a mivelt embert is érdeklik, erős hit, tiszta evangéliomi eszmék s közvetlenség nyilvánulnak azokban. A hívő épül és mind tanulunk belőlök. Ugyan mikor fogjuk e beszédeket kötetekbe összegyűjtve látni?

Referens.

— **A Baptisták száma.** 1890-ben 9042 volt hazánkban a nem bevett egyházakhoz tartozók száma. Ezekből 2000-re tették a baptistákat. 1900-ban az országos statisztikai hivatal 12,939 lelket mutat ki az „egyéb“ felekezet összefoglaló címe alatt. A vallás és közoktatásügyi miniszterium „Egyház és hitélet“ címen közzétett adatai pedig (1895—1902) hét évről 17,422 felekezetenkívüliről adnak számot. Miután ezeknek fele most a receptió folytán nyiltan a baptizmushoz csatlakozott: a baptisták számát hazánkban 10—120.0 lélekre tehetjük. Ehez a számhoz a ref. egyház körülbelül egy harmad résszel 3—4000 lélekkel járult. Egy harmadrész a görög keleti egyházra és a másik harmad a r. k. és luth. egyházakra esik.

— **A baptisták és a recepció.** Az új időkkel megkezdődött a baptisták terjeszkedése de megkezdődött az új irány belső harca is. *Székelyhídon* új anya-egyházuk alakul, mely innét készül további hódító hadjáratra. Jó lesz erre ügyelni azoknak a kiket ez illet. Az érmelléki ref. gyülekezetek és azok előljárói azért részen legyenek. *Böszörményben* és másutt pedig megkezdődött a baptisták részre oszlása. A művelt s vagyonosabb elem elválnak és védekeznek a durva és anyagias kihasználás s a vezetők kapzsisága ellen. A politikai szempontból megnyert elismerés is sok helyen keserű gyümölcsöket termelt és visszahatást szült. Minden jel arra mutat, hogy az új felekezet életében fordulat állott be. Az áradat elérte a tetőpontot, a mi százados viharokat megpróbált evangéliomi egyházunk bizalommal nézhet a jövőbe. Láttunk már más viharokat is. A régi hittel, megújult lelkesedéssel, nagyobb buzgósággal, erősebb szeretettel és bölcs előrelátással megbirkozunk ezzel a veszedelemmel és megpróbáltatással is, melyből jót hoz ki az Úr az ő bölcs rendelése és végzése szerint. A küzdelemben az nyer, a ki küzd, a ki mindvégig megmarad.

— **Akadémiánk népessége.** A debreceni ev. ref. főiskola jogakadémiáján az 1905—6. isk. év második felében február hó 15-ig 193 joghallgató iratkozott be (első félévben 210). Hittanhallgató beiratkozott a második félévre 153, (első félévben is 153).

— **Anabaptisták, baptisták.** Az első név alatt a reformáció idejébéli túlzó vallásos és politikai rajongókat értjük, kik nem csak a keresztség ismétlését sürgették, hanem a mennyei Jeruzsálem megvalósítását, a vagyon közösséget, új prófétizmust is. Ezek az anabaptisták hazánkba is eljutottak és Kassa és Sárospatak körül tünettek fel. Ellenök hozatott az ismeretes 1548. országgyűlési végzés. Erdélyben Dávid Ferencz rokonszenvezett velök, a bányászat emelése végett pedig maga Bethlen Gábor telepíté be őket Alvincze, hol Mária Terézia ideéig, sőt egész 1850-ig fentartották magokat, a mikor Krimbe Huterstalba települtek által. A mi baptistáink noha rokonságuk el nem tagadható, egészen új jövővények és részint *Hamburgból* (1844.) részint *Meyer Henrik* által plántáltattak be (1873.) és elsőben *Szalontán* építenek kápolnát. A miniszter által bevett elismert hitvallásuk egységes felekezetnek tünteti fel őket, de tényleg mint másutt, úgy itt nálunk is több irány felé ágaznak el. Legnagyobb részök reguláris baptisták, a kik a kálvinizmus felé hajlanak, de vannak free will baptisták, a kik a szabad akaratot vallják és vannak u. n. *hattételesek*, kik csak Zsid. VI. 12. alapján állanak és ezenkívül mindent elvetnek; *Krisztus tanítványai*, a kik a bibliából csak a Krisztus mondásait ismerik el. *Keresztyének társulata*, a kik a Szentháromságot és poklot nem hiszik, *Tankerek*, a kik a folyamba merítést gyakorolják és a 2 sákramentomon kívül a lábmosást, kenetet és a testvéri csókot is szent-

ségnek tartják, *Hard shell baptisták*, kiknek egyház sem kell. Mindezen eltérő árnyalatok magok tiltakoznak a megtörtént recepció, illetve a közreadott s államilag elismert hitvallás ellen.

— **Adományozó nő.** özv. Szabó Istvánné Varga Juliánna nemzeti asszony az alsó-józsai egyháznak néhány évvel ezelőtt olyan feltétel alatt adott el egy darab szőlőt kedvezményes árban, hogy annak udvarrá kerített részét s épületeit az egyház iskolának használja, a szőlő hasznát pedig élete hosszáig ő maga élvezi. Az egyházmegyei elnökség előtt tett nyilatkozatában e haszonélvezeti jogról minden kárpótlás nélkül lemondott s ezt a lemondást a presbitérium előtt írásba is foglalta. Ezen kívül egy nyilas termő földet ajándékozott az egyháznak, mely ajándék annál kedvesebb most az alsó-józsaiaknak mivel már temetőjük is alig van. Közöljük e jótékonyt s jelezzük, hogy nem csak önzetlenségénél, de az adomány nagy értékénél fogva is becses az s jele annak, hogy az egyház iránt eddig is érzett s megnyilatkozott áldozatkészség ma is szépen jelentkezik. Elismerésünket fejezzük ki az adakozó nővel szemben, ki nevét hosszú időre megörökítette az alsó-józsai egyház történetében.

— **Sociológiai előadások a szigeti jogakadémián.** Dr. Pap Tibor, aki hazánkban először vitte be főiskolai katedrába a sociológia modern tudományát, az idén is meghirdette előadásait, mint special collégiumot és publicumot. Gyönyörűség nézni, hogy ez előadásokra hogy tödül nemcsak a joghallgató ifjuság, hanem a lyceumnak csaknem összes tanárai, az áll. felsőbb leányiskola egész tanári s tanárnői kara, s azonkívül is többen a város ur társadalmából ügyvéd, ügyvédjelölt, lelkész, tanító. Ez órákon úgy néz ki a liceum, mint egy valóságos szabad egyetem.

— **A M.-szigeti jogakadémián** a beiratkozások befejeződtek és bizony apadás mutatkozik. 110 jogász van mindössze.

— **Diák koncert M.-Szigeten.** A szigeti lyceum mindinkább sikeresebben koncentrálja maga köré Sziget város társadalmát. Igaz, hogy a diákkoncerteket immár 30 év óta tartják; de míg eddig idegen helyiségekben kellett szellérkedni, most a tágas tornacsarnok szolgált alkalmas helyiségül, melyben egy szétszedhető színpadot is csináltak teljes felszereléssel maguk a tanárok és diákok. *Balogh Péter* és *Kisgyörgy János* tanárok valóságos asztalos műhelylyé tették két-három napra a tornacsarnokot. Ha nem ők és diákjaik furnak, faragnak, festenek; hanem mindezt mesteremberek csinálják, száz meg száz forintot is elnyelt volna az új színpad. Így alig került, persze csak az anyag 100 koronánál valamivel többbe. A közönségnek, mely ez alkalomra megtöltötte a csarnokot, igazán kedves meglepetés volt a csinos színpad, mely most már igen könnyen lesz ismét összeállítható. Meg is volt az eredmény; a concert közel 400 kor. tiszta jövedelmet hozott. A febr. 3-iki hangverseny fényes sikere első sorban *Jakobinyi Péter* tanár rendezői ügyességét dicséri. Volt a hangversenyen szavalat, dialog, ének, hegedű szóló, melodráma, és egy nyolckezes zongora játék. A diák szereplőkön kívül (*Héder J. Fekete Gy. Soltész E., Lányi G. Dobay A., Fejér Ödön, Rétyi Gyula* jogh.) a város hölgytársadalmából is ketten szerepeltek: *Ferenézy Elza, Dániel Anna* kisasszonyok személyében, akik természetesen még a többi szereplőknél is nagyobb ünneplésben részesültek. A hangverseny után táncmulatság volt virradtig.

— **Nyilvános nyugtázás és köszönet.** A pelbárt-hidai ev. ref. egyház leégett templomának felépítésére

ujabban a következő kegyes adományok érkeztek: Kis-ujszállás várostól 50 korona, Vértés község előjáróságától gyűjtésből 6 kor. 26 fil., Szatmárnémetii ev. ref. egyház adománya 10 kor., Kiskerekii ev. ref. egyház 2 korona, Gyulai (Békés) ev. ref. egyháztól 7 kor., Szatmárhegyi ev. ref. egyháztól gyűjtés 15 kor., Nyüredi ev. ref. egyházból gyűjtés 38 kor. 06 fil. Berettyó-ujfalu ev. ref. egyházból gyűjtés 13 kor. 50 fil., Major Gyula paptamásii ev. ref. lelkész gyűjtése 63 kor. 90 fil., Törökszentmiklósi ev. ref. egyház adománya 2 kor., Biharudvarii ev. ref. egyház 10 kor., Méhtelek községéből gyűjtés 1 kor. 10 fil., Hegyközsáldobágyi ref. egyházból gyűjtés 7 kor. 90 fil., Bihari Zsigmond nyüvedi birtokos adománya 10 kor., Hegyközpályii ev. ref. egyházból gyűjtés 3 kor., Szentesi ev. ref. egyház adománya 5 kor., Monostorpályii ev. ref. egyházból gyűjtés 38 kor. 40 fil., Csámfordi Ferencz márokpapii ref. lelkész adománya 2 kor., Paptamási község adománya 30 kor., Bodófalvai egyházból 10 kor., Paptamási ev. ref. egyház adománya 25 kor., Simon Elek csokalyi ev. ref. lelkész 1 kor. Fogadják a gyűjtésben buzgólkodó nagytiszteletű lelkész urak és a kegyes adakozók egyházunk nevében kifejezett hálás köszönetünket. Pelbárhida, 1906. február 10. Holkó József ev. ref. lelkész, Nagy Lajos gondnok.

— **Sajtóhíra.** Lapunk 6. számának 99. lapján a pályahirdetés, ebben két latin szó így igazítandó ki: „explicentur“ és „stabiliendam.“

— **Balogh Ferenc** hittanárnak, a múlt év nyarán megjelent „Magyarországi Protestáns Egyházak Története“ című tankönyvéről (8 r. 167. l.) bemutatás és irodalmi méltatás olvasható az „Erdélyi Protestáns Lap“ 1905. évi 34. számában *Irsai József* lelkésztől, a ki mély belátással, kellő érzékkel és tapasztalaton nyugvó szakavatottsággal ismertette azon munkát. Szép visszhang ez Bod Péter hazájából Debreceni ember Pál hazájába. A másik alapos méltatás a Magyar Történelmi Társulat magas színvonalu havi közlönyében a „Századok“ 1906. évi I. füzetében jelent meg *Révész Kálmán* kiváló történet kutató és feldolgozó tollából. A mű tartalmát általánosan felüntette, az új korszakrendszer, a történet alkotó tényezői t. i. a tárgyi csoportosítás alkalmazását és tüzetes keresztülvitelét éles elmével felfogta s minden tekintetben, tömören bár, kiemelte a mű jelentőségét. Ez ítélet is egy másik távszó az I. Rákóczy György Kassai egyházából az Apaffy fejedelem kegyelte Debrecen felé.

— **Zsinati ülés.** Az 1904. november 10. megnyílt második budapesti országos református zsinat negyedik ülészakát főtiszteletű Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú Báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint a zsinat elnökei, Budapestre, az ügyvédi kamara Szemere-utcai épületébe, folyó évi március hó 22. (huszonkettedikének) d. e. $\frac{3}{4}$ 10 órájára hívták össze a mit elnöki megbízásából addig is ezennel közzéteszek, míg az elnöki meghívók a püspöki hivatalok útján szétküldetnének. Kelt a magyarországi reformátusok debreceni főiskolájában, 1906. február hó 22. *Sass Béla* s. k. ev. ref. hittanszaki akad. tanár, mint zsinati jegyző.

— **Nyilvános köszönet és nyugtázás.** A Szeődemeteren Kőlcsey Ferencz születése helyén építendő ref. templomra ujabban ismét a következő kegyes adományokat vettük: a hencidai, tabajdi, és sárkereszturi 1—1; a bács-feketehegyi, aradi, kémeri, kabai, törökszentmiklósi, nyirbogáti, bethleni, mezőberényi, tiszakürti, b.-nagybajomi, döghei, lévai és magyarói 2—2; b.-szentmihályi 3; h. hadházi, b.-udvarii, h.-szoboszlói, gyomai

és szatmári 4—4; szentesi és rákospalotai 5—5; szalacsi, n.-kőrösi és h.-m.-vásárhelyi 10—10, a kecskeméti ev. ref. egyház pedig 20 kor. Ref. lelkészek gyűjtése: Németh Zsigmond (Alsok-sarkad) 4.66, Mátéka József (Bürgezd) 6.30, Szász Ferencz (Kusaly) 7.30, Botka Károly (N. Doba) 7.64, Patay Lajos (M. Goroszló) 10 k 48, Nagy Zsigmond (Balla) 11. 50, Bod László (Peéz) 14.26, Tankó Béla (Szászváros) 18.28, Nagy Lajos (N. Pacal) 19.80, Veress Imre (Irinny) 21.33 és Abaházy József (O.-Liszka) 23 k. Ev. ref. főgymn. tanári kar (Pápa) 3 k. 60 f. Ref. főgymn. ifjuság (Zilah) 10 k. Községi előjáróság N. Léta 3 k. 39 f. N. Dobosi közjegyző: 1.30. A szántói közjegyző: 3 k. 24 f. Wersényi Róza s.-bányai óvónő gyűjtése 14 k. 10 f. Péchy Imre zsiibói főszolgabíró gyűjtése 42 k. f. Péchy Margit urnő Szászkisujlak gyűjtése 102 k. B.-Ujváros község 2 k. Mezőberény község 3 k. Gencs község 5 k. Zilah város 10 k. Kolozsvár város 50 k. Lévy Mihály n.-kerekii, Kádár Lajos n.-kanizsai, Birtha József lévai és Zsigmond Ferencz ártándi ev. ref. lelkészek 1—1 k. Török Vince t.-eszlári ref. lelkész 2 k. Dicsőfi József debreceni ref. lelkész s egyh. ker. főjegyző 3 k. Petri Elek budapesti ref. lelkész 4 k. Összesen 516 k. 48 f. Gyűjtésünk eddigi eredménye a már korábban nyugtázott adományokkal 1703 k. 63 f. Midőn az itt felsorolt kegyes adományokat is hálás szívünk egész melegével megköszönjük, egyszersmind a fájdalmas panasz hangját sem némithatjuk el azok irányában, kik gyűjtőivünket „ad acta“ vagy éppen a papirkosárba kelyezték. Közöttük sokan lehetnek s vannak is, kiktől méltán remélhetné egyházunk, magyarságunk a maga erősítését anyyagi téren is, ime hiába! Így hát a mi templomépítési szándékunk is, kevés reményünk lévén a gyűjtés további eredményéhez, roskadozó imaházunk renovalására fog pusztán szorítkozni. Hogy azonban ezt is megteheti immár, ezért a hálás elismerés azokat a jókedvű adakozókat illesse, kik szívöknek jó gyümölcséből e helyt lakó feleinknek is juttatni kegyesek voltak. Kelt Szeődemeter, 1906. febr. 20. Kovács Zsigmond ref. körlelkész, Bikfalvy Elek egyh. gondnok.

— **Szalontai hírek. Egyháztanács ülés.** A nagy-szalontai ev. reform. egyház presbitériuma f. hó 8-án Széll Kálmán elnökle alatt a gymnáziumban tartotta ülését. Első tárgyát az 1905. évi gondnoki számadás megvizsgálására küldött bizottság jelentésének, továbbá az 1906. évi költségeloirányzati és közalapi járulék tervezetének előterjesztése képezte. — Az okmányokkal igazolt mindön tekintetben kifogástalan számadás helyességéről betérjesztett jelentést és költségeloirányzatot a presbitérium tudomásul veszi, s Molnár József gondnoknak. köszönete nyilvánítása mellett, a számadás terhe alóli felmentési megadja, a hátralékok behajtásánál pedig a legmeszöbbmenő szigorú intézkedés foganatosítására utasítja az ujonnan választandó gondnokot. Majd a gondnoki állás betöltése iránt intézkedik, a zsinati törvények idvágó §§-ainak meghallgatása és elnök fölvilágosító kijelentése után, a Molnár József községi bírónak lett elválasztásával megüresedett gondnoki állás betöltése végett, a választás megejtésére dr. Balogh Elek elnökle egy 8 tagu bizottságot küld ki. A választás e hó 19-én a tornateremben lesz. — Az új gondnok megbízása négy évre terjed. Elnök bemutatja Török Gyula lemondását. Ez egyházközség veteményes kertjének, az iskolának 30 éven át hű munkása távozása felett mély sajnálkozásának ad kifejezést s érdemeink méltatása után, a leányiskola V. és VI. ik. osztályában helyettesül ideglenesen Szabó Lajost tanítót alkalmazza egyben elnök indítványára elvben kimondja, hogy úgy a most

megüresedett mint a jövőre megüresedendő szalontai leánytanítósnak mindenkor nőtanítóval töltsék be. Végül Balogh József nyug. járásbíró által benyújtott kérvény vétetett tárgyalás alá. Kérvényező a jogtalanul rávetett egyházi adó leírását kéri. Hosszas beható vita után presbitérium utasítja számvevőjét, hogy tisztázza a vagyonkérdést, mert csak annak lebonyolítása után láthat tisztán hozhat érdemleges határozatot. Több apróbb ügy bejelentése és tudomásul vétele után ifj. Kátóna Sándor egyházi leteszi az esküt s ezzel a gyűlés véget ért.

— **Az igazgatótanítói intézmény.** A hajduböszörményi ref. tanítótestület Szolnoky Gerzson iskolaszéki elnök felhívása folytán febr. 13-án foglalkozott az igazgatótanítói állás szervezésével. — Dobó Sándor beható ismertetése után a kérdésben elsősorban a következő elviható határozatot hozta: Kimondja a tanítótestület, hogy az igazgatótanító intézményt azon okból, hogy a szakszerűség a felügyeletben, a testületi függetlenség az iskola kormányzatában minél nagyobb tért nyerjen: óhajtja; eleve is kimondván, hogy kevesebb jogkörrel, mint a mennyit a miniszteri utasítás a testületnek fentart, meg nem elégszik, vagyis azt óhajtja, hogy: „az elemi népiskola nevelési, oktatási, rendtartási és figyelmi ügyeit, szóval az iskola egész beléletét a tanító, ott pedig, a hol egy és ugyanazon iskolában több tanító van: a tanítótestület közreműködésével az igazgatótanító vezeti és igazgatja.” Az igazgatótanító megbízatását 3 évre a tanító testülettől, tiszteletdíját az egyháztól nyeri. Hogy helyben — tekintve a viszonyokat — mi legyen a tanítótestület joga, az igazgató munkaköre, hány igazgató legyen: ennek megállapítására Dobó Sándor, Porcsalmy Gyula, Sebestyén Béla, Almássy Kálmán, és Sörös Béla tagokból álló bizottságot küld ki, utasítván munkálátának tiz nap alatti benyújtására.

— **A szász egyetem a magyar kultúráért.** Február 8-án folyt le Nagszebenben a szász egyetem rendkívüli közgyűlése Thalmann Gusztáv főispán elnöklésével. A rendkívüli közgyűlés alkalmából az egyetem több adományt tett magyar kulturális célokra. Így a szászvárosi ev. ref. Kun-kollégiumnak 14.000 koronát, a nagszebeni, segesvári és szászsebesi ev. ref. egyházközségeknek egyenkint 1200—1200 kor. örökös évi segítséget szavazott meg. Végül hat. egyenkint 900 koronás ösztöndíjat létesített olyan egyetemi hallgatók számára, akik a magyar nyelv tanulmányozását tüzték ki főadatul.

— **Hol az igazság?** Ilyen cím alatt jelent meg a „Debr. Prot. Lap” nyomdájában egy 4 ivre terjedő füzet, amelyben érdekes párbeszédben, népies nyelven elő van adva a kálvinista és pápista vallás közti különbség. Ez a kis füzet tanúságosan mutatja ki Jámbor Mátyás és Magyar Áron beszélgetése kapcsán a református keresztyénségnek a bibliával egyező és a római keresztyénségnek a bibliával ellenkező hitcikkeit. A füzetet a lapokban megjelent közlemények után az „Igazmondó” alapítója és volt szerkesztője Budai János dolgozta át az ő izléses és magyaros tollával. A kis népies irat főbb részei: I. Ki a Krisztus igazi követője? II. A szent hagyományok. III. Urvaesora. IV. A pápaság eredete. V. Pápai csalhatatlanság. VI. Bérnálás. VII. A szentek tisztelete. VIII. Mária imádása. IX. Bucsujárás. X. Képek tisztelete. XI. Fülbegyónás. XII. Hol hát az igazság? A füzet nemcsak hitvédelmi irat, hanem egyszersmind hittan is, mely kiválóan alkalmas arra, hogy a kálvinista öntudatot emelje. Megrendelhető Budai János ref. lelkésznel, Beregböszörményben (Bihar m.) Egy füzet ára 24 fillér. Tömegesebb megrendelésnél 20 fillér. Ajánljuk

terjesztését a lelkészek s tanítók figyelmébe. Általán felhívjuk reá lapunk minden olvasójának a figyelmét, kérve, hogy rendeljek meg. Legközelebb közlünk belőle mutatványképpen egy részletet.

Ev. ref. lelkészek és tanítók köre. A magyarság egy kis oázán, Belényes vidékén a lelkészek és tanítók szép példáját adták egyetértésüknek. A testvéries szeretet ápolására, a vallásos hitélet fejlesztésére és az általános felvilágosodás, közművelődés terjesztésére, Bottyán Pál belényesi ev. ref. lelkész kezdeményezése folytán most együttesen kört alakítottak. Az alakuló gyűlés folyó hó 9-én, Fenesen tartatott meg. Jelen voltak Szathmáry István remetei ref. lelkész korelnök elnöklete alatt Bottyán Pál belényesi, Makay Elek fenesi ref. lelkész, Tóth János jánosfalvai, Hermann Mózes remetei, Dobrossy Lajos sonkolyosi állami, Bereczki Endre belényesi és Nagy Sándor fenesi ev. ref. tanítók. E gyűlésen egyhangulag megválasztották: Sipos János b.-ujlaki ev. ref. lelkész elnöknek, Tóth Lajos állami tanító pedig jegyzőnek.

Tartalom-jegyzék: A csodaszer. Jánosi Zoltán. — A baptisták. Juhász László. — Tárcza: Részlet Faragó György „Református hitvédelem az ujrakeresztelkedő baptisták ellen.” c. művéből. Ne légy baptistává. Vadai Ferencz. Kutas Bálint. — Levél a szerkesztőhöz. Pap Gyula. — A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferencz. — Különlélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A sárospataki ev. ref. főiskola igazgatósága pályázatot hirdet egy akadémiai tanszékre, amelyhez a főkönyvtárnoki állás is hozzá van csatolva.

A tanszék tárgyai: 1. A magyar irodalomtörténet, kapcsolatban a magyar prot. irodalom történetével. 2. A művelődéstörténet, esetleg a szükséghez képest más bölcsészeti tárgy. Heti óraszám 6. A főkönyvtárnok teendőit a Kormányzati Rendszabályok 48. §-a szabályozza, de naponként egy hivatatos óránál kevesebbet nem tarthat.

Pályázhatnak oly református vallású magyar állampolgárok, akiknek e tanszékre „doktori képesítettségük és egyszersmind egyetemi előadásokra jogositottságuk, illetőleg magántanári képesítettségük van; vagy pedig, akiknek nincs ugyan ilyen képesítettségük, de tudományos munkálkodásuk által e tanszékre való képzettségüknek kiválóbb bizonyítékát adták.”

Teljes képesítéssel bíró tanár fizetése 4000 korona, melyből 3400 kor. törzsfizetés, 600 kor. lakáspénzt; teljes képesítéssel nem bíró egyén, képesítése megszerzéséig, — amire három évi

határidőt kap, — rendkívüli tanár lesz, 3200 kor. fizetéssel, melyből 2600 kor. törzsfizetés, 600 kor. lakáspénz. A fizetés öt ötéves korpótlékkal emelkedik, beszámítván a rendkívüli tanári működésben eltöltött idő is. Az első korpótlék 200 kor. a második, harmadik, negyedik 400—400 kor., az ötödik 600 kor.; a teljes korpótlék tehát 2000 kor. A más tanintézetnél rendes tanári állásban megszakítás nélkül eltöltött évek úgy nyugdíjjogosultság, mint a korpótlék tekintetében teljesen beszámítatnak.

A megválasztott tanár az országos tanár nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagjai. Állását 1906. szeptember 1-én kell elfoglalnia, székfoglaló értekezését pedig az igazgató-tanács által meghatározandó időben megtartania.

A pályázati kérvények a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület főtiszteletű közgyűléséhez intézve, keresztlevéllel, életrajzi vázlattal, a védkötelezettség lerovását, a képesítést, az eddigi alkalmazást igazoló okmányokkal s esetleg az irodalmi működést feltüntető kimutatással felszerelve 1906. április 15-ig nyújtandók be a főiskola akadémiai igazgatóságnál.

Az illető tanár a tavaszi egyházkerületi közgyűlésen fog megválasztatni.

Sárospatak, 1906. február 9.

A főiskola igazgatósága.

Pályázat.

A rozsályi ev. ref. lelkész-tanítói állomásra pályázat nyitattik. A föld és terményből álló fizetés — hivatalos megállapítás szerint 756 kor. és állami kiegészítésül 1073 kor. 84 ft nyer — tehát az egyház IV-ed osztályu — pályázni óhajtok — kellőleg felszerelt okmányaikat Széll György espereshez (Avasujváros) márczius hó 12-ig terjesszék be. Az állomás ápril 24-én foglalandó el.

Kelt Debreczen, 1906. febr. 14.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat.

A máramarosugocsi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet tivadari lelkészi állomásra.

Ezen állomás évi javadalmazása készpénzben, terményben földhaszonélvezetben és legeltetési jogban áll s egyházmegyeyileg 640 korona 41 fillérre van értékelve, melyhez 1600 koronaig 950 korona és 59 fillér fizetés kiegészítés van megállapítva s így az állomás IV. osztályu.

A képesítési okmányokkal és legutóbbi keletű szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt pályázati kérvények 1906. márczius 10-ig, Szikszay Zoltán espereshez Máramarosszigetre küldendők.

A megválasztott lelkész állomását a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalni köteles.

Debreczen, 1906. febr. 15.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat kántortanítói állásra.

Alantírott egy olyan nyugalmazott vagy nyugalomba vonult kántort vagy tanítót keresek, kinek jó hangja és jó írása van. Egyelőre más teendője nem lesz, mint az énektanítás az áll. elemi iskolában az énekvezérség és az irodabani segédkezés. Ezért biztosít alantírott részére 600 koronát. Orgonázni tudók előnyben részesülnek. Levélbeni megkeresések alantírotthoz Tekeháza (u. p. Királyháza) intézendők.

Koncz Sándor,
ref. lelkész.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege árá 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debreczen az Arany egyszarvuhoz.

REF. ZENEKÖZLÖNY

ből mindenki
kérjen mutató-
ványszámot Sárospatakról.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuz**nál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmeotve.

Magyar ember nem használ mást, csak a **Hajdusági pedrót !!** híres

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvu” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhetők.

Novotry Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlynkasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelme sebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok ilyenekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntette.

ÖNTÖTTE
NOVOTRY ANTAL
TEMESVÁROTT
1896 SZ.

ALAPITTATOTT
1845-ben.

ALAPITTATOTT
1845-ben.

A nagytiszteletű lelkészek, tanárok és tanító urak figyelmébe!

Van szerencsém szives tudomására hozni, hogy a

téli idényre

raktáram mindennemű férfi és fiu ruhákkal dusan fel van szerelve.

Nagy választékban, elegáns kivitelben, tartós anyagból, szolid árak mellett beszerezhetők.

ferfi és fiu öltöny, felöltő, szalon ruha, gyermek costum esőköpeny

(havelock), iskola ruha, zsinatkabát, palást, főveg, stb.

Mérték szerint külön osztály. Ev. ref. papi egyenruhák.

Különös figyelmébe.

Nagy előnyben részesülnek azon t. vidéki szülők, kiknek fiai helyben hallgatják az iskolai előadásokat, mert részökre nálam vásárolt ruhákat díjtalanul javítom és vasalom.

Kitünő tisztelettel

NEUMANN M.

cs. kir. udvari szállító, elsőrangú az ország legnagyobb ruha üzlete

DEBRECEN, Piac-utca 49., a m. kir. főpostával szemben.